

PROKURATUUR

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@justdigi.ee

Teie: 07.01.2026 nr 8-1/120-1

Meie: 10.02.2026 nr RP-1-6/26/337

Prokuratuuri arvamus karistusseadustiku muutmise seaduse väljatöötamiskavatsusele

Lugupeetud justiits- ja digiminister

Prokuratuur tänab võimaluse eest anda arvamus karistusseadustiku muutmise seaduse väljatöötamiskavatsusele (VTK). Prokuratuur toetab kavandatavat eesmärki leida parem tasakaal sõltlastest õigusrikkujate ning narkootiliste ainetega kriminaalse tulu teenimise eesmärgil kauplejate, tarnijate ja vahendajate karistamisel, samuti narkootikumidega kaasneva kahju vähendamises.

Prokuratuuri esindajad (eeskätt narkokuritegusid uurivad prokurörid) on Justiits- ja Digiministeeriumi esindajatega kohtumistel (ümarlaudadel, koolitustel, töörühmades jms) väljendanud narkokuritegude koosseisude muutmise vajadust. Viimane muudatus lisandus 2019.a. juulis KrMS § 203 lg 1¹ kujul, mille kohaselt on võimalik lõpetada narkokuritegudes teatud juhtudel menetlus tingimuslikult ilma süüdistust esitamata. Praktikas on ilmnunud probleeme sätte kohaldamisega, kuivõrd säte eeldab teo toimepanijal sõltuvushäire tuvastamist. Teo toimepanija võib aga olla (regulaarne) narkootiliste ainete tarvitaja, kuid tal ei ole diagnoositud sõltuvushäiret. Ka taolistel juhtudel võib teatud juhtudel olla otstarbekas teo toimepanijat mõjutada läbi KrMS § 203 lg 1¹. Seetõttu toetab prokuratuur ettepanekut, et KrMS § 203 lg 1¹ alusel kriminaalmenetluse lõpetamisel tuleb loobuda sõltuvushäire tuvastamisest.

Prokuratuur on seisukohal, et narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemise koosseise tuleks diferentseerida lähtudes aine kogusest, samuti tuleks KarS § 184 lg 2¹ osas loobuda suure varalise kasu saamise eesmärgist. Kõnesolevate koosseisudega kaitstakse õigushüvena rahvatervist, seega mida suurem on kogus, seda suurem on ka oht. Sama mõtet on väljendanud Riigikohus (Riigikohtu kriminaalkolleegium 03.04.2020.a otsus nr 1-18-2232, punktid 75-78). Prokuratuuri hinnangul vajab kehtiv regulatsioon muutmist, kuna sellega kohaldatakse KarS § 184 lg 1 järgi sama karistusnormi nii 20 doosi kui ka 20 000 doosi käitlejale (v.a kvalifitseerivate tunnuste esinemisel).

Suure koguse piirmäär peaks jääma senisele tasemel, s.o kriminaalkorras on karistatav narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemine juhul, kui käideldud kogusest saaks joobe

RIIGIPROKURATUUR

Wismari 7 / 15188 TALLINN / 694 4400 / info@prokuratuur.ee / www.prokuratuur.ee
Registrikood 70000906

vähemalt 10 inimest. Samas tuleks muuta paindlikumaks võimalus menetluste tingimuslikuks lõpetamiseks ja/või kiirmenetluse kohaldamiseks inimeste suhtes, kes on käidelnud aineid eeskätt sõltuvushäirest tulenevalt või koguses, mille puhul ei ole isiku süü suur (näiteks kui aineist saaks narkojoobe kümned inimesed, mitte sajad ja enam). Sellega seondult leiab prokuratuur, et diferentseerimine ja vahetegu võiks toimuda ka mõnevõrra väiksemate koguste puhul. Aine käitlemine koguses, millest saab joobe 10-50 inimest, võiks olla teise astme kuritegu. Suuremate koguste käitlemise puhul (51-4999 doosi) võiks senine regulatsioon ja sanktsioonivahemik samaks jääda. VTK-s välja pakutud (miinimum)piirmäär 5000 doosi oleks rangeima sanktsioonivahemikuga, mille järgi on karistuseks 6-20 aastat vangistust või eluaegne vangistus.

Samas ei nõustu prokuratuur ettepanekuga kärpida koosseisudest teo korduvust kui raskendavat asjaolu. Korduvus raskendava asjaoluna esineb paljudes karistusseadustiku koosseisudes ning käesolevalt puudub vajadus seda kitsendada. Eeltoodud viisil on mitmetes välisriikides diferentseeritud narkokuritegude koosseisud, s.o sanktsioonivahemikud lähtuvad eeskätt käideldud aine kogusest ning samuti kvalifitseerivatest tingimustest (eeskätt korduvus ja/või tegutsemine grupis).

Lisaks tehtud ettepanekutele peab prokuratuur vajalikuks välja tuua kitsaskohad, mis takistavad tõhusat võitlust eeskätt rahvusvahelise narkokuritegevuse vastu. Nii Eestis kui ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides on juba enam kui 10 aastat väljakutseks uute psühhoaktiivsete ainete lai levik ja nende keelustamine. Senine praktika uute ainete keelustamises näitab, et antud protsess on aeglane ning võib võtta mitmeid kuid (alates aine tuvastamisest). Suurimaks murekohaks on sünteetilised opioidid, kuna need põhjustavad enim kahju rahvatervisele ning uute ainete pealetulek tingib turu pideva muutumise. Käesolevalt on võimalik uusi psühhoaktiivseid aineid lisada ajutise keelu nimekirja ja võtta hoiule, samas ei ole ainete käitlemine kriminaliseeritud enne, kui need ained lisatakse keelatud ainete nimekirja. Tegemist on vähe mõju omava regulatsiooniga, mis võimaldab sisuliselt vaid aineid hoiule võtta ja keelduda nende tagastamisest. Sellega seondult tuleks kaaluda Läti Vabariigi õigusliku regulatsiooniga analoogse regulatsiooni vastu võtmist Eestis. Nii on Läti Vabariigis võimalik uute psühhoaktiivsete ainete käitlemise eest isikut koheselt kriminaalkorras karistada, kui aine on esmakordselt tuvastatud ja juba ajutise keelu nimekirja lisatud. Aine nimekirja lisamine omakorda käib kiiresti, tavaliselt päevadega. Samuti tasub kaaluda veelgi avaramat lähenemist, millega keelustatakse uued psühhoaktiivsed ained üldisemalt, v.a juhul kui käitlemine toimub meditsiinilisel või teaduslikul eesmärgil.

Prokuratuur esitab alltoodud tabelis omapoolse ettepaneku KarS §-de 183-184 koosseisude diferentseerimises:

	Dooside arv	Sanktsioon	Käitlemise eesmärk
Väike kogus	1-9	Väärtegu rahatrahv kuni 300 trahviühikut või arest	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-valdamine jms isiklikuks tarbeks käitlemised
Väike kogus	1-9	KarS § 183 lg 1 rahaline karistus või vangistus kuni 3 a	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-aine edasisele levikule suunatud käitlemised
Väike kogus	1-9	KarS § 183 lg 2	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-

		rahaline karistus või vangistus kuni 5 a	raskendav asjaolu on teo korduvus/grupp
Oluline kogus	10-49	KarS § 184 lg 1 vangistus kuni 3 a	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-valdamine jms isiklikuks tarbeks käitlemised
Oluline kogus	10-49	KarS § 184 lg 1(1) vangistus kuni 5 a	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-aine edasisele levikule suunatud käitlemised
Oluline kogus	10-49	KarS § 184 lg 1(2) vangistus 3-10 a	sanktsioon sõltub käitlemise eesmärgist-raskendav asjaolu on teo korduvus/grupp
Suur kogus	50-4999	KarS § 184 lg 2 vangistus 3-10 a	sanktsioon ei sõltu aine käitlemise eesmärgist
Suur kogus	50-4999	KarS § 184 lg 2(1) vangistus 3-15 a	sanktsioon ei sõltu aine sõltu käitlemise eesmärgist- raskendav asjaolu on teo korduvus/grupp
Eriti suur kogus	5000 ja enam	KarS § 184 lg 2(2) vangistus 5-20 a või kuni eluaegne	sanktsioon ei sõltu aine käitlemise eesmärgist st edasise leviku eesmärk on dooside arvust tulenevalt automaatselt täidetud, rakendub automaatselt raskendav asjaolu

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Astrid Asi

riigi peaprokurör